

Asia

Ulkoasiainneuvosto 11.11.2019, Bryssel

Kokous

11.11.2019 - 11.11.2019

UAN:n ajankohtaisissa asioissa esillä Venezuelan solidaarisuuskonferenssi, asevientipolitiikka Turkkiin, Turkin poraukset itäisellä Välimerellä, ISIL/Daeshin vastaisen koalition kokous sekä maatilanteet Boliviassa, Syyriassa, Libanonissa ja Moldovassa. Myös Hongkongin, Sahelin ja Libyan tilanteista käytiin keskustelua.

Afganistan-keskustelun kehyksen muodostivat EU:n huhtikuun päätelmät ja korkean edustajan Mogherinin esittämä viiden kohdan ohjelma sekä Afganistanin syyskuun presidentinvaalit ja keskeytyksissä olevat Yhdysvaltojen ja talibanien väliset keskustelut. Todettiin, että EU on sitoutunut tukemaan Afganistanin rauhanprosessia. Puheenvuoroissa korostui tarve väkivallan vähentämiselle sekä Yhdysvaltojen ja talibanien välisten keskustelujen uudelleen käynnistämiseksi. Korostettiin myös saavutettujen edistysaskeleiden puolustamisen tärkeyttä sekä koordinaatiota Yhdysvaltojen, Naton ja YK:n kanssa sekä EU:n ja Afganistanin hallituksen rooleja rauhanprosessissa. Esillä EU:n tuen arvoperusteisuus. Keskustelussa nousi myös esiin tarve järjestää Afganistanin tukikonferenssi.

Persianlahden alueellista tilannetta ja Irania koskevassa keskustelussa kuultiin puheenvuoroja koskien JCPOA-ydinohjelasopimuksen säilyttämisen mahdollisuuksia Iranin vähennettyä jälleen sitoumuksiaan. EU jatkaa yhä ponnisteluja sopimuksen säilyttämiseksi ja sillä on aktiivinen rooli Persianlahden alueellisen tilanteen ja eri de-eskalaatioaloitteiden edistämisessä. Aloitteiden omistajuus tulisi olla Persianlahden valtioilla itsellään. Nostettiin esiin myös INSTEX-maksukanavaan liittyminen. Esiin nousivat myös meriturvallisuus, EU:n Syyria-politiikka, Jemenin konflikti, ja toisaalta tarve kiinnittää huomiota Irakin ja Libanonin tapahtumiin.

Ulkoministereiden Sudan-keskustelu valmisti ulkoasiainneuvoston kokouksen jälkeistä epävirallista lounastapaamista Sudanin pääministerin Hamdokin kanssa. Keskusteltiin EU:n tuen tärkeydestä Sudanille.

Muissa asioissa kerrottiin Bratislavassa järjestettävästä ETYJ-ministerikokouksesta. Suomi kertoi järjestävänsä komission ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa 28.-29.11. Helsingissä ”A Clean and Global North” -tapahtuman alueellisesta yhteistyöstä pohjoisessa.

Ajankohtaiset aiheet

Ajankohtaisissa aiheissa esillä Bolivian vaalien jälkeiset tapahtumat. EU pitää tärkeänä, että mielenosoitukset säilyisivät rauhallisina ja että osapuolet välttäisivät väkivaltaa. EU lähettää vaalitarkkailumission. Kerrottiin Brysselissä järjestetystä Venezuelan muuttoliikekriisiin keskittyneestä solidaarisuuskonferenssista, joka keräsi yli 120 delegaatiota alueen maista ja kansainvälisiä toimijoita. Syyrian osalta nostettiin esiin YK:n tukema Geneveen perustettava komitea (*Constitutional Committee*). Turkin kohdalla huomioitiin tärkeänä panna tiukasti käytäntöön lokakuun päätelmät koskien asevientä. Turkin poraustoiminta itäisellä Välimerellä oli lyhyesti esillä; neuvoston päätöksen hyväksyntä samassa kokouksessa (A-kohta). Kerrottiin, että ISIL/Daeshin vastainen koalitio tapaa Washingtonissa lähipäivinä. Pidettiin tärkeänä yhtenäistä poliittista viestiä Libyan hallituksen tukemiseksi. Esillä olivat myös Libanonin, Irakin ja Moldovan maatilanteet.

Turkin ja Syyrian tilanteiden osalta esillä asevientilupien koordinaation täytäntöönpano. Kiinnitettiin huomiota pakolaisten paluuseen vaadittaviin turvallisiin oloihin ja väkivallan välttämiseen sekä mahdollisten ihmisoikeusloukkausten tutkimiseen. Tuotiin esiin diplomaattisten keinojen hyödyntäminen sekä tasapainoisen lähestymistavan ja keskusteluyhteyden säilyttämisen merkitys. Tässä asiassa huomioitiin myös YK-raiteen tärkeys. Palautettavat taistelijat perheineen olivat esillä. Hongkongin tilanne nostettiin myös esiin, ja joiltain tahoilta muistutettiin viestien toistamisen tärkeydestä koskien yksi maa, kaksi järjestelmää periaatetta ja de-eskalaation tukemista. EU:n yhtenäisyys tärkeää. Huomioitiin myös EU:n intressit koskien Hongkongissa olevia eurooppalaisia yrityksiä ja kansalaisia.

ISIL/Daeshin vastaisen koalition kokousta pidettiin tärkeänä ja keskusteltiin yhteisten EU-kantojen koordinoinnista ja aiheiden, kuten itäisen Välimeren huomioinnista. Tässäkin korostettiin yhtenäisen EU-näkemyksen tärkeyttä.

Sahelin alueen osalta toivottiin EU:n turvallisuuspoliittisten toimien vahvistamista ja poliittisten yhteyksien lisäämistä erityisesti Malin suhteen. Tuotiin esiin YK:n turvallisuusneuvoston tuleva käsittely.

Venezuelan kohdalla nousi esiin kiistanalainen ehdotus kansainvälisestä mekanismista, jolla voitaisiin saada Venezuelan ulkomailla olevat varat käyttöön maan kansalaisten auttamiseksi. Esillä myös alueen heikko humanitaarinen tilanne.

Libyan viimeaikaiset tapahtumat huolestuttivat ja näkemyksiä esitettiin EU:n tuesta. Myös tarve estää aseiden toimitukset. Tuotiin esiin, että Berliinin prosessin tavoitteena on kestävä rauha. Mainittiin myös asevientikiellon ja tulitauon tärkeys poliittisen prosessin edellytyksinä ja korostettiin YK-raiteen merkitystä.

Afganistan

Afganistanin rauhanprosessin osalta huomioitiin EU:n roolin tärkeys, jolle on juuri nyt odotuksia ja tilausta. Keskusteltiin Yhdysvaltojen ja talibanien välisten keskustelujen katkeamisesta ja Afganistanin syyskuun presidentinvaaleista. Todettiin, että tavoitteet ja huolet eivät ole muuttuneet; demokraattisesti valittu hallitus tarvitaan, jotta rauhanprosessi etenee. Huomioitiin, että presidentinvaalien ennakkotuloksia odotetaan lähipäivinä, ja poliittisen kriisin uhka on olemassa. EU:n tavoitteena tulee olla tukea vaalitulosta ja uuden hallinnon legitimeettiä. EU:n tulee korostaa, että rauha talibanien kanssa ei saa tulla demokratian kustannuksella. Korostettiin, että kansainvälisen yhteisön tulee tukea saavutetun demokraattisen kehityksen – erityisesti naisten, lasten ja vähemmistöjen oikeudet – turvaamista, afgaanien välisiä keskusteluja ja prosessin omistajuutta. Tuki Osloon suunnitelluille keskusteluille.

Keskustelussa korostettiin rauhanprosessin kannalta monia tärkeitä kehityskulkuja; erityisesti Yhdysvaltojen ja talibanien keskustelujen uudelleen käynnistymisen tavoitetta, väkivallan vähentämisen tarvetta, saavutettujen edistysaskelien puolustamista, vaalien tuloksen tukemista, koordinaatiota Yhdysvaltojen, Naton ja YK:n kanssa sekä EU:n ja Afganistanin hallituksen roolien tärkeyttä rauhanprosessissa. Korostettiin myös EU:n tuen perustumista EU:n arvoihin.

Keskusteltiin vaalien jälkeisestä herkästä tilanteesta. Vaaleihin liittyvät esillä olleet väärinkäytökset ja alhainen äänestysprosentti aiheuttavat huolta. Toiveena on aidot rauhankeskustelut, jotka eivät ole toistaiseksi onnistuneet ml. väkivallan vuoksi. Tuotiin esiin, että tärkeää olisi saada kaikki osapuolet yhden pöydän ääreen, kuten Dohassa. EU:n tuki on ehdollista.

Tuki Afganistanin uudelle sukupolvelle (mm. koulutus ja terveydenhuolto) on tärkeää. Tuotiin esiin, että humanitäärisen avustusjärjestelmän tulisi tukea kehitystä. Huomioitiin, että EU:n tuleva rahoituskausi (2021-27) mahdollistaa nykyisen pohjan päälle rakentamisen. EU:n yhtenäistä tukea tarvitaan, tavoitteiden tulee olla realistisia, ml. turvallisuuspuolella. Tukea Afganistanin tukikonferenssin järjestämiseksi esim. Suomessa.

Suomi korosti poliittisen ratkaisun tarvetta ja keskustelua talibanien kanssa. Yhdysvaltojen ja talibanien keskustelujen olisi jatkuttava ja Afganistan hallituksen ei tulisi jäädä sivuraiteelle. Alueen toimijoiden rooli on tärkeä ja EU voi tukea dialogia myös näiden kanssa. Luottamuksen rakentaminen ja tulitauon vaatiminen on tärkeää. Ihmisoikeuksien ja demokratian saralla saavutetut edistysaskeleet ovat tärkeitä säilyttää ja EU voi tätä rahoittaa. Tuotiin esiin, että maan talouden toivoisi kehittyvän paremmin. Vastauksena esiin tullee huomioon, Suomi kertoi harkitsevansa tukikonferenssin isännöityä ja yhtenä ehtona on se, että Afganistanin poliittinen tilanne sallii sen järjestämisen.

Keskustelun yhteenvedona todettiin viisi kohtaa, joita pidettiin tärkeinä EU:lle: Afganistanilaisten väliset keskustelut; Yhdysvaltojen ja talibanien väliset keskustelut ovat askel tähän suuntaan. Toiseksi tärkeänä pidettiin väkivallan vähentämistä. Kolmanneksi afganistanilaisten välisen rauhanprosessin on tapahduttava ympäristössä, joka tukee saavutettujen edistysaskelten (naiset, lapset, vähemmistöt) suojelemista. Neljänneksi pidettiin tärkeänä tukea sitä, että kaikki osapuolet asettuvat vaalituloksen taakse. Viidenneksi pidettiin tärkeänä korostaa EU:n valmiutta tukea prosessia poliittisesti ja rahallisesti kuten tähänkin asti ja perustuen EU:n arvoihin.

Persianlahden turvallisuustilanne ja Iran

Keskusteltiin alueellisesta tilanteesta, joka oli ollut myös esillä elokuun Gymnich-kokouksessa Helsingissä. Suurin osa jäsenmaista käytti puheenvuoron, joissa kuultiin laajasti huolta tilanteesta. Myönteistä potentiaalia on myös nähtävissä ja esillä arvioita alueellisen vuoropuhelun edellytysten myönteisestä kehityksestä, ml. Jemenin osalta Riadin sopimus ja Arabiemiraattien aktiivisuus sekä Saudi-Arabian ja huthien väliset kontaktit. Alueelta itseltään tulevat aloitteet ja niiden alueellinen omistajuus tärkeää. Aloitteiden tulisi olla mahdollisimman inklusiivisia. EU:n tulisi osaltaan edistää alueellisen dialogin vahvistumista ja pyrkiä vahvistamaan alueen vakautta eri keinoin. Todettiin tarve osoittaa tukea Iranille 7.11. maanjäristysten vuoksi.

Iranin ydinohjelasopimuksen JCPOA:n säilyttäminen vaikeutuu entisestään, mutta on edelleen tärkeää EU:lle. Iranin tulee osaltaan toimeenpanna sopimusta. Iranilta on kuitenkin tullut neljäs ilmoitus JCPOA-velvoitteiden noudattamisen vähentämisestä. JCPOA:n suosio Iranissa on vähentynyt ja negatiivinen kierre jatkuu. IAEA:n raportti tilanteesta on tulossa. IAEA:n työtä tulee tukea. INSTEX-erityismaksujärjestelmä ja siinä eteneminen olivat esillä. Tätä kehitystä pidettiin myönteisenä, mutta asiassa on myös aikapaineita.

EU:n toimet JCPOA:n säilyttämiseksi saivat tukea, kuten myös toiveet Iranin palaamisesta noudattamaan sopimusta. Iranin tulee tehdä oma osansa jännityksen vähentämiseksi. Myös toiveet

EU:n aktiivisen roolin säilyttämisestä Persianlahdella saivat kannatusta. Samalla nostettiin esiin myös Iranin alueellinen toiminta ja ihmisoikeustilanne. EU:n yhtenäisyyttä pidettiin tärkeänä.

Jäsenmaat nostivat esiin merenkulunvapauden ja siihen liittyvän aloitteen. Tukea useassa puheenvuorossa. Samoin todettiin tarve koordinoituihin ja kollektiivisiin toimiin. Myös maininta tarpeesta käydä tulevissa ulkoasiainneuvostoissa keskustelua EU:n Syyria-kannoista koskien ml. jälleenrakennusta ja pakolaisten paluuta. Kannoissa tuotiin esille huolia Libanonin ja Irakin kehityksestä, ml. Irakin mielenosoitukseen kohdistunut väkivalta ei ole hyväksyttävää.

Suomi korosti, EU:n keskeistä roolia alueella, ml. EU:n mahdollisuus tukea myönteistä kehitystä. Samoin hyödynnettävä joidenkin alueen maiden kiinnostus yhteistyöhön. Merenkulunvapaus on tärkeää. Tukea tulee osoittaa Iranille maanjäristystilanteessa. Suomi tukee IAEA:n työtä ja odottaa raportin löydöksiä. EU:n tulee hyödyntää maksimaalisesti kontakteja eri osapuoliin, ja Suomi toivoo EU:n, ml. korkea edustaja, jatkavan tätä lähestymistapaa. EU:hun kohdistuu odotuksia aktiivisuudesta, ja eri aloitteiden ja luottamusta rakentavien toimien tukeminen on tärkeää. Suomi kannattaa pyrkimyksiä säilyttää JCPOA. Suomi, kuten usea muu maa, tukee Instexiä ja on selvittänyt siihen liittymistä, ml. teknisiä kysymyksiä.

Sudan

Ulkoasiainneuvosto kävi lyhyen keskustelun, jolla valmisteltiin epävirallista lounastapaamista Sudanin pääministeri Abdalla Hamdokin kanssa. Kyseessä oli EU-maiden ensimmäinen yhteinen tapaaminen pääministerin kanssa.

EU:n ulkoministereiden keskustelussa tuotiin esille Sudanin historiallinen demokraattinen siviilijohtoinen siirtymäkausi, ja sen toteutumiseksi maa tarvitsee poliittista ja taloudellista tukea. Muistutettiin myös tilanteen hauraudesta. Jäsenmaiden kannat olivat yhteneviä. Ulkoministeri Haaviston aktiivinen rooli Sudan-kysymyksissä nousi myös myönteisesti esiin.

EU:lla todettiin olevan vahva intressi antaa tukensa, ja seuraavia asioita halutaan painottaa: 1) EU:n poliittinen tuki Sudanille siirtymäkauden siviilijohtoisen hallituksen kumppanina poliittisten ja taloudellisten uudistusten tekemiseksi, 2) Siirtymäkauden siviilijohtoisuuden turvaamisen tärkeys sekä pitkän aikavälin vakauden takaaminen ml. naisten ja nuorten vahva osallistaminen, 3) EU:n taloudellisesta ja teknisestä tuesta ilmoittaminen, 4) EU:n tuki Sudan-johtoiselle inklusiiviselle rauhanprosessille aseellisten ryhmien kanssa, jossa myös Afrikan unionilla (AU) on keskeinen rooli sekä 5) tarve käynnistää säännöllinen EU-Sudan poliittinen vuoropuhelu.

Useat maat, ml. Suomi, korostivat EU:n tukea Sudanin pyrkimyksille löytää ratkaisu maan poistamiseksi Yhdysvaltojen terrorismia tukevien maiden listalta. Puheenvuorossaan Suomi, em. asioiden lisäksi, kiinnitti myös huomiota Sudanin keskusteluun aseellisten ryhmien kanssa. Mm. Suomi nosti esiin tarpeen EU:n tuella Sudanin liittymiseksi Cotonou-sopimukseen. Suomi myös totesi, että tuettaessa uudistuksia Etiopiassa ja Sudanissa, vaikutetaan muuttoliikkeen juurisyihin. Tämä oli esillä myös muiden maiden puheenvuoroissa.

Muut asiat

Kerrottiin Euroopan yhteistyö- ja turvallisuusjärjestö Etyjin 5.-6.12. Bratislavassa järjestettävästä ministerikokouksesta.

Suomi kertoi järjestävänsä komission ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa 28.-29.11. Helsingissä ”A Clean and Global North” -tapahtuman alueellisesta yhteistyöstä pohjoisessa. Tapahtuma juhlistaa myös pohjoisen ulottuvuuden 20-vuotista taivalta.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Haavisto, virkamiesvaltuuskunta

Liitteet

Viite

Asiasanat	Afganistan, Iran, Sudan, UAN Ulkoasiainneuvosto
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM